

Přehled některých psychodiagnostických metod pro raný věk

Klinicko-psychologický den 10. 10. 2011
PSY 227 PRV 2. 11. 2015

Mgr. Eva Pavlíková

Osnova

1. novorozenecké škály (3)
2. vývojové škály (7)
3. testy kognitivních schopností (3)
4. screeningové metody (5)
5. „speciální“ metody (5)
  - temperamentové dotazníky pro raný věk, screening zaměřený na neurovývojové poruchy...

„speciální“ metody

zaměřené na typické/méně chování a projevy dítěte
– cíle různé:

- Infant Behavior Questionnaire (IBQ , IBQ-R)
- Infant Toddler Social Emotional Assessment (ITSEA)
- Brief Infant Toddler Social Emotional Assessment (BITSEA)
- Carey Temperament Scales (CTS)
- Screening projevů PAS

1. novorozenecké škály

- hodnocení stavu dítěte v 1. měsíci po narození.
- snaha klinické praxe odhalit případné vývojové odchylky co možná nejdříve
- **BNAS - Brazeltonova novorozenecká škála**
- **NAPI - Neurobehavioral Assessment of the Preterm Infant**
- **Pražská metoda deskripce chování novorozence**

Brazeltonova novorozenecká škála

- Brazelton Neonatal Behavioral Assessment Scale (**NBAS**)
- z r. 1973 (revize 1984)
- často užívaná ve výzkumu
- Ve spánku i bdělém stavu = reakce na zrakové, sluchové, ne/sociální podněty,
- až mírně averzivní stimulace (zakrytí obličeje)

Neurobehavioral Assessment of the Preterm Infant (NAPI)

- Neurobehavioral Assessment of the Preterm Infant (**NAPI**)
- podle A. Kornerové z r. 1990

Pražská metoda deskripce chování novorozence

- PhDr. Eva Šulcová
- Zmapování chování novorozence a matky v přirozené dyadické situaci při kojení (29 položek)
- zjištění psychologického potenciálu novorozence při strukturovaném vyšetřování hodnotitelem (73 položek)
- Důraz na přirozenost situace (spontánní rytmus spánku a bdění novorozence). Neobsahuje averzivní neurologické položky.
- Praktické využití: laktiční poradenství, podpora intuitivního rodičovství

Šulcová, Eva (2000). Pražská metoda deskripce chování novorozence. *Československá psychologie*, 44, 2, 148-164.

2. vývojové škály

- Gesellova vývojová škála
- Bühlerové-Hetzerové Kleinkindertest
- Metoda Else Haessermannové
- Mnichovská vývojová diagnostika
- Griffithové vývojová škála
- Škály N. Bayleyové (BSID-II, Bayley - III)

Administruje **pouze** odborník s psychologickým/medicínským vzděláním a s certifikátem v příslušné metodě !!!

Cíle vývojové diagnostiky

1. zhodnocení celkové neuromotorické zralosti či posouzení funkční zralosti a integrity CNS.
2. včasné zachycení vývojových poruch a smyslových či motorických defektů
  - **NEMĚŘÍ intelekt (IQ)!!!**
  - Kvalifikovaný podklad pro výchovné poradenství, při podezření na vývojové poruchy a v posuzování dětí svěřovaných do adopce/pěstounské péče.

Kleinkindertests (Bühlerová & Hetzerová)

- narození – 6 let
- 24 hodinová pozorování
- 6 oblastí:
  - smyslové vnímání
  - tělesný pohyb
  - sociální chování a řeč
  - učení a nápodoba
  - zacházení s materiálem
  - duševní produkce

Kleinkindertests (Bühlerová & Hetzerová)

- testové úkoly = reálné životní situace
- Počet vyřešených úkolů dá vývojový věk dítěte
- vyhodnocení **kvanti** i **kvali**

Developmental Scales (A. Gesell)

- 4 týdny – 36 měsíců
- maturace (úroveň zralosti)
- 5 oblastí:
  1. adaptivní chování
  2. hrubá motorika
  3. jemná motorika

- „klíčový věk“
- „zóna zralosti“
- „bazální věk“ X „strop“

Metoda Else Haessermanové

- Else Haessermann - Developmental Potential of Preschool Children (1958)
- metoda „experimentálního posudku“
- 2 – 6 let
- fyzické, smyslové, psychické, řečové či intelektové deficity (DMO...)
- 40 úkolů s ukázkou věku, ve kterém mohou být použity.

Mnichovská vývojová diagnostika

- Münchener Funktionelle Entwicklungsdiagnostik
- autor Prof. Teodor Hellbrüge - Dětské centrum Mnichov, inspirace vývojovou škálou A. Gesella
- 7 oblastí:

1. hrubá motorika
2. jemná motorika
3. vnímání
4. aktivní řeč
5. porozumění řeči
6. soběstačnost
7. sociální chování.

Mnichovská vývojová diagnostika

- Podobně jako v Gesellově škále se určuje vývojový věk pro jednotlivé oblasti a posuzuje se profil.
- Výhodou této metody je větší kulturní blízkost vývojových norem. Přesto se u nás šířeji neujala.

Griffiths Mental Development Scales (GMDS 0-2)

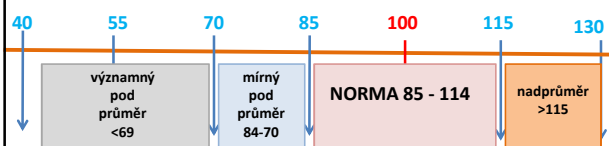
- 0 - 2 roky
- administrace 50 - 60 minut
- Používaná hlavně ve Velké Británii
- 1954 vznik (Ruth Griffiths), 1996 revize (Michael Huntley)
- 5 subškál:
  1. hrubá motorika
  2. sociální dovednosti a sebeobsluha
  3. receptivní a expresivní použití řeči
  4. jemná motorika, koordinace oko-ruka
  5. mentálně - manuální výkony – použití dovedností v nových situacích

Bayley Scales of Infant Development (BSID II)

- 1 – 42 měsíců
- nejrozšířenější, česká standardizace (BSID II)
- „výkonový test“ – položky od jednodušších k obtížnějším
- Administrace: 30 – 60 minut
- subškály:
  - mentální - 178 položek (percepční bystrost, diskriminační schopnosti, vokalizace/řeč, řešení problémů)
  - motorická – 111 položek (koordinace velkých svalových skupin, jemná i hrubá motorika, pohyblivost)
  - chování dítěte – 30 položek (aktivita, zájem, pozornost, energie, interpersonální chování, sociální orientace, emoční ladění, bázlivost cílesměrnost chování, vytrvalost, zájem o specifické smyslové zkušenosti)

Bayley Scales of Infant Development (BSID II)

hrubý skór → **mentální vývojový index MVI**
 → **psychomotorický vývojový index PVI**
 průměr vývojových indexů **100** bodů
 směrodatná odchylka **+/- 15** bodů

Bayley Scales of Infant and Toddler Development – Third Edition (Bayley III)

Bayley Scales of Infant and Toddler Development – Third Edition (Bayley III)

- 1993 - **Bayley Scales of Infant Development – Second Edition (BSID-II)**

- 2006 – **Bayley Scales of Infant and Toddler Development – Third Edition (Bayley-III)**

Bayley Scales of Infant and Toddler Development – Third Edition (Bayley III)

- uživatelsky přátelštější
- hezčí kufr (?)
- technické vychytávky:
  - Softwarová podpora (Bayley–III Scoring Assistant® and PDA Administration Software)
  - Instruktažní DVD

3. testy kognitivních schopností

- Infant Psychological Development Scale
- **SON – R**
- **Kaufman assesment battery for children**

Administruje **pouze** odborník
 s psychologickým/medicínským vzděláním
 a s certifikátem v příslušné metodě !!!

Infant Psychological Development Scale

- Uzgis & Hunt
- Vývoj zrakového vnímání a permanence objektu
- Vývoj prostředků k dosažení žádoucí události v prostředí
- Vývoj imitace
- Vývoj operacionální kauzality
- Konstrukce vztahů předmětů v prostoru
- Vývoj schémat pro manipulaci s předměty

SON - R

- neverbální inteligenční test
- 2 ½ - 7 let
- 6 subtestů (Mozaiky, Kategorie, Skládanky, Analogie, Situace, Vzory),
- 2 škály - performační a úsudková
- standardizovaný **kulturně nezatížený** nástroj pro dg rozumových schopností předškoláků (standardizace v r. 2006)

Kaufman assesment battery for children (KABC-II)

- Kaufmanova koncepce inteligence: sch. řešit problémy analyticky nebo celostně.
- z r. 1983, revize 2004
- 3 – 18 let

ABC-II

Kaufman assesment battery for children (KABC-II)

1. **analytické, sekvenční zpracování**
- vstup, sekvence pořadí
(pohyb ruky, paměť pro čísla, seznam slov...)
2. **simultánní zpracování**
- prostorové, obrázkové úkoly
(identifikace předmětu na základě části, znovupoznání obličeje, dvojdímní skládanky...)

- **Citlivost:**
- Většina škál zachytí v kojeneckém věku spolehlivě středně těžké a těžké opoždění vývoje mentálního i motorické a závažnější smyslové vady. Od batolete lze vyslovit i podezření na lehčí stupeň postižení.
-
- Korelace vývojových škál s pozdějšími výsledky v inteligenčních testech je v klinické populaci mnohem vyšší než u dětí zdravých – také proto, že u dětí s podprůměrnými schopnostmi jsou výkony ve vývoj. škálách daleko stabilnější.

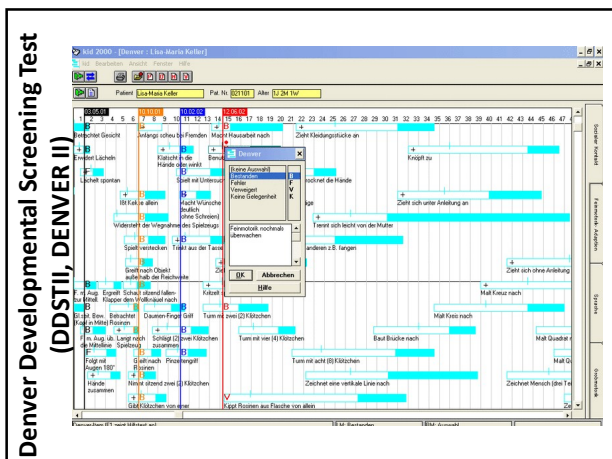
4. screeningové metody

- Denver Developmental Screening Test (Denver II)
- The Bayley Infant Neurodevelopmental Screener (BINS)
- Developmental Screening Inventory
- Kent Infant Development Scale (KIDS)
- Global motor rating scale for young children

Administruje pověřená a zaškolená osoba.

Denver Developmental Screening Test (DDST II, DENVER II)

- Denverský vývojový screening (W. K. Frankenburg & J. B. Dodds)
- 1 měs. - 6 let
- používají ho poskytovatelé zdravotní péče pro posouzení vývoje dítěte (PLDD, dětská sestra)
- odhalit děti, které zaostávají ve vývoji
- 10 – 20 minut
- 4 kategorie:
  1. **personálně sociální**
  2. **motoricko-adaptivní (jemná motorika)**
  3. **jazyková**
  4. **celkově motorická**
- (2denní workshop a zkouška způsobilosti – 395 \$ (v Denveru ©))

The Bayley Infant Neurodevelopmental Screener (BINS)

- vychází z BSID II
- 1995
- **3 – 24 měsíců**
- Východiska: poznatky rané dětské neuropsychologie: postura, tonus, pohyb, vývojový stav, primitivní reflexy
- **6 oblastí po 11 až 13 položkách**
- 3–4, 5–6, 7–10, 11–15, 16–20, 21–24 měsíců

The Bayley Infant Neurodevelopmental Screener (BINS)

4 oblasti:

- **N – zákl. neurologické fce**
- **R – receptivní fce** (reakce na smyslové podněty)
- **E – expresivní fce**
  - jemná m. (úchop, manipulace, koordinace oko-ruka)
  - motorika úst (vokalizace, verbalizace)
  - hrubá m. (sezení, lezení, chůze)
- **C – kognitivní procesy**
  - paměť/učení, myšlení/uvažování, trvalost objektu, cílesměrnost, pozornost, řešení problémů

Developmental Screening Inventory (DSI)

- Knobloch , Pasamanick & Sherard
- vychází z Gesellovy vývojové škály
- orientační hodnocení vývojové úrovně dětí při preventivních lékařských prohlídkách

Knobloch, H., Pasamanick, B. & Sherard, E. S. (1966). A developmental screening inventory for infants. *Pediatrics*, 38 (6), pp 1095-1108 .

Kent Infant Development Scale (KIDS)

- Autor: J. Reuter, Ph.D., L. Katoff, Ph.D. a C. Gruber, Ph.D.
- narození-15 měsíců (dětí do 6 let s vývojovou úrovní méně než 15 měsíců)
- Hodnocení vývoje předčasně narozených kojenců a malých dětí s vývojovým postižením
- označuje, zda se dítě je nedostatečně rozvinuté zpoždění, v nebezpečí, nebo není zpoždění
- poskytuje vývojové věku skóre a přehled vývoje stavu dítěte
- umožňuje srovnání vývoje v čase *
- hodnocení měřítku dokončena rodiče, sestry, pedagogů nebo nestát
- školení v děti doporučené
- používaný psychologové, neonatologové, intervence, poskytovatelé služeb

Procházková, E., Břicháček, V., Dittrichová, J., Sobotková, D., Reuter, J. M., Vondráček, J. (2001). Hodnocení raného vývoje dítěte: Metoda Kent Infant Development (KID) Scale v našich podmínkách. *Československá psychologie*, 45, 1, 45-54.

Global motor rating scale for young children

- **0 – 4 roky**
- Posuzovací škála na motoriku, původ Francie → skór motorického věku
- 62 položek
- zaměřené na koordinaci „oko – ruka (úchop)“

5. „speciální“ metody

- zaměřené na typické/netypické chování a projev dítěte – cíle různé:
- Infant Behavior Questionnaire (IBQ , IBQ-R)
- Infant Toddler Social Emotional Assessment (ITSEA)
- Brief Infant Toddler Social Emotional Assessment (BITSEA)
- Carey Temperament Scales (CTS)
- Screening projevů PAS (např. Szatmari, Bremner & Nagy 1989...najít, co ukazovala Krejčířová)

The Infant Behavior Questionnaire (IBQ and IBQ-R)

- Mary Rothbart
- 1981, revize 1998
- 6 oblastí dětského temperamentu
  - (úroveň aktivity, soothability, strach, nepohoda při omezení, úsměv/smích, trvání orientace)
- Vhodný pro mezinárodní spolupráci – přeložen do mnoha jazyků, českou verzi představí kolegyně Šípošová

Carey Temperament Scales (CTS)

- W. B. Carey, S. C. McDevitt & kol.
- poslední verze z r. 2007
- **1 měsíc – 12 let**
- **administrace:** 20 minut
- ruční skórování 15 minut
- počítačové skórování 4 minuty
- výsledkem – profil temperamentu dle teorie temperamentu Thomase & Chessové (Thomas&Chess, 1977)

Carey Temperament Scales (CTS)

1 - 4 měs	EITQ	The Early Infancy Temperament Questionnaire
4 - 11 měs	RITQ	Revised Infant Temperament Questionnaire
1 - 3 roky	TTS	Toddler Temperament Scale
3 – 7 let	BSQ	Behavioral Style Questionnaire
8 - 12 let	MCTQ	Middle Childhood Questionnaire

Carey Temperament Scales (CTS)

- Revised Infant Temperament Questionnaire for infants (RITQ) 4 - 11 měs
- 95 položek
  - ① TĚMĚŘ NIKDY
  - ② ZŘÍDKA
  - ③ PROMĚNLIVĚ, VĚTŠINOU NE
  - ④ PROMĚNLIVĚ, VĚTŠINOU ANO
  - ⑤ ČASTO
  - ⑥ TĚMĚŘ VŽDY
- vyplňují rodiče/nejčastější pečovatelé

Carey Temperament Scales (CTS)

RITQ 4 – 11 měsíců	1. úroveň aktivity – množství fyzického pohybu během běžných denních činností. activity level
	2. rytmicita – pravidelnost funkcí těla při spánku, hladu, stolici atd. rhythmicity (regularity)
	3. přístup – reakce na neznámé osoby, nová místa, události, s nimiž nemá zkušenost approach or withdrawal
	4. přizpůsobivost – lehkost/obtíž, s jakou se Vaše dítě přizpůsobuje sociálně přijatelnému chování. adaptability
	5. intenzita reakcí – tj. množství energie v reakci (jak negativní, tak pozitivní). Intensity of reaction
	6. převládající nálada – obecné množství příjemných či nepříjemných pocitů. quality of mood
	7. vytrvalost/rozsah pozornosti – jak dlouho vydrží Vaše dítě u úkolu nebo činnosti. attention span and persistence
	8. těkavost – vliv vnějších stimulů (zvuky, osoby atd.) na aktuální chování. distractibility
	9. práh – obecná citlivost nebo necitlivost na podněty (zvuk, pach, chuť, světlo atd.). threshold of responsiveness

Infant Toddler Social Emotional Assessment (ITSEA)

- **Dotazník pro hlubší analýzu sociálně-emočního vývoje dítěte**
- **12 - 36 měsíců**
- z r. 2006
- vyplňují rodiče/pečovatelé (**166 položek**)
- administrace **25-30 minut**
- **standardizace:** 600 dětí, klinická skupina – děti s jazykovými potížemi, předčasně narozené, s dalšími dg.

Infant Toddler Social Emotional Assessment (ITSEA)

Subškály

- Externalizace** (aktivita/impulsivita, vzdor/agrese, vrstevnická agrese)
- Internalizace** (deprese, abst. Příznaky, úzkost, separační distres, inhibice v nových situacích)
- Dysregulace** (spánek, negativní emoční ladění, jídlo, sensorická citlivost-přecitlivělost)
- Kompetence** (dodržování pravidel – hranic, pozornost, hra/imitace, motivace k výkonům, empatie, prosociální ch. k vrstevníkům)

Brief Infant Toddler Social Emotional Assessment (BITSEA)

- dotazník o chování a prožívání batolete za poslední měsíc (social-emotional screener)
- vyplňují rodiče/pečovatelé
- **12 – 36 měsíců**
- z r. 2000
- administrace **7-10 minut (42 položek)**

Brief Infant Toddler Social Emotional Assessment (BITSEA)

Projeví radost, když je v něčem úspěšné (např. si zatleská).

Bije, pošťuchuje, kope či kouše jiné děti (nevztahuje se na sourozence). (N = Nemá kontakty s jinými dětmi)

Ublíží si tak často, že ho nemůžete spustit z očí.

Chová se destruktivně. Rozbívá či ničí věci.

Bývá nervózní, bojácné či v napětí. Je neklidné a neposedí.

Ukazuje prstem, aby vám ukázalo něco vzdáleného.

Dokáže poslechnout.

Bije, kouše nebo kope vás (nebo druhého rodiče).

Budí se v noci a potřebuje pomoc, aby znovu usnulo.

Chová či krmit panenky nebo plyšová zvířátka.

Pláče či má záchvaty vzteku až do vyčerpání

0= nepravdivé/ výjimečně 1= spíše pravdivé/ někdy 2= velmi pravdivé/ často

Literatura (doplnit ostatní)

- Brazelton, T. B., Nugent, J. K. (2001). Neonatal behavioral assessment scale. Clinics in Developmental Medicine No. 137. , 3rd ed., London: Mac Keith Press. ISSN 069 4835.
- Haeussermann, E. (1958). *Developmental potential of preschool children..* Oxford, England : Grune & Stratton.
- Knobloch, H., Pasamanick, B. & Sherard, E. S. (1966). A developmental screening inventory for infants. *Pediatrics*, 38 (6), pp 1095-1108.
- Procházková, E., Břicháček, V., Dittrichová, J., Sobotková, D., Reuter, J. M., Vondráček, J. (2001). Hodnocení raného vývoje dítěte: Metoda Kent Infant Development (KID) Scale v našich podmínkách. *Československá psychologie*, 45, 1, 45-54.
- Singer, L. T., Zeskind, P. S. (2001). *Biobehavioral Assessment of the Infant*. 1. vyd. New York : Guilford Press, 476 s. ISBN 1-57230-669-6.
- Šulcová, Eva (2000). Pražská metoda deskriptce chování novorozence. *Československá psychologie*, 44, 2, 148-164.
- Vaivre-Douret, L. & Burnod, Y. (2001). Development of a global motor rating scale for young children (0-4 years) including eye-hand grip coordination. *Child: care, health and development*, 27(6), 515-534.

Děkuji za pozornost 😊

